

Наслідками для всього банківського сектору стануть зниження сукупного капіталу банків; значне скорочення філій комерційних банків; зниження ліквідності та платоспроможності банків, що в подальшому може призвести і до банкруцтва.

Але наслідки для всіх можуть бути мінімальними, якщо вчасно застосується якісно продумана стратегія виведення банківського сектору із кризового стану.

Таким чином, успіх заходів з реабілітації банківської системи залежить не лише від обраної політики та кількості коштів на її реалізацію, а, в більшій мірі, від швидкості і якості здійснення реформ та чіткості прийняття рішень. Також дуже важливо неупереджено оцінити становище банків та розміри потенційних втрат.

Література:

1. Білецька Н. В. Системна банківська криза України 2014–2015 рр.: причинно-наслідковий зв'язок / Н. В. Білецька, Р. І. Лопатюк, В. В. Серветник-Царій // Проблеми економіки. - 2016. - № 1. - С. 235-241. [Електронний ресурс].

Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_1_30

2. Власюк О. С. Банківська криза в Україні: втрати, помилки та пріоритети посткризового відновлення / О. С. Власюк // Стратегічні пріоритети. - 2017. - № 2. - С. 45-60. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2017_2_7

3. Кушнір С. О. Подолання кризи банківської системи: світовий досвід та перспективи для України / Кушнір С. О., Вітковська О. О. // Глобальні та національні проблеми економіки – 2016 – випуск 11 – С. 724-727. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/152.pdf>

4. Міщенко І.В. Вплив банківської кризи на зміну умов банківського кредитування. / І. В. Міщенко // Фінансовий простір – 2015 - № 3(19). – С. 63-69. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1503/15mvivbk.pdf>

Оксана ШЕВЧУК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Сороківська З.К.

СИСТЕМНИЙ РИЗИК ЛІКВІДНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЙОГО ВИНИКНЕННЮ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Глобалізація фінансових ринків і структурні дисбаланси призвели до необхідності розроблення принципово нових підходів до банківського регулювання та нагляду. З початку ХХІ століття зростає значення забезпечення фінансової стабільності як ідеального стану ринку для ефективного функціонування усіх його суб'єктів. Серед основних загроз стабільності найбільшої уваги заслуговують глобальні ризики фінансових систем, або, інакше, – системні ризики.

Системні ризики – явище досить складне та небезпечне. У наш час уже не виникає ніяких сумнівів у тому, що неконтрольовані локальні ризики досить легко можуть трансформуватися в нерегульовані системні ризики, які становлять серйозну загрозу для фінансової стабільності та економічного зростання як окремих економік, так і світової економічної системи.

Незважаючи на значну увагу, яку приділено вивченню питання системних ризиків, і досі немає однозначного його трактування. Виділяють три основні підходи до характеристики поняття системного ризику.

Мікроекономічний підхід: неспроможність виконання платежів окремих суб'єктів ринку впливає на банкрутство інших його учасників – «ефект доміно».

Макроекономічний підхід: системний шок призводить до підвищення ризиків окремих суб'єктів системи; імовірність колапсу цілої системи.

Комбінований підхід: системні шоки впливають на окремі елементи системи, а негативні наслідки поширюються далі між елементами системи.

Системні ризики викликають усе більше занепокоєння ще й тому, що їх складно спрогнозувати та ще складніше подолати. Оскільки такі ризики охоплюють усю фінансову систему, то можна стверджувати, що саме системні ризики стали причиною низки наймасштабніших фінансових і банківських криз в історії людства.

Одним із таких ризиків є ризик ліквідності, який являє собою невід'ємну складову банківської діяльності та виступає основним підґрунтям системної кризи. Ризик ліквідності відображає можливість збитків через неспроможність банків забезпечити виконання своїх зобов'язань унаслідок незбалансованості їхніх активів і зобов'язань [2, с. 125]. Ризик ліквідності у діяльності банків існує завжди, попри те, що про нього говорять лише в ситуації, коли він стає значним і призводить до погіршення фінансового стану або окремої установи, або всієї банківської системи. У разі його поширення на всю банківську систему доцільно говорити про системний характер його прояву.

З метою запобігання системному ризику ліквідності та боротьби з ним для початку варто вміти його оцінити. На сьогодні зробити це досить складно, оскільки не існує чіткого підходу до його оцінки. Відповідні методики все ще в стадії розроблення, а їх реалізація має певні труднощі. Одні методи є складними математичними моделями, для інших проблема полягає у відсутності необхідних даних. Крім того, наявні методи обговорюються в основному для розвинених країн, в той час як нещодавні події показали, що ця проблема має важливе значення також і для країн із ринками, що розвиваються [3].

Інструментами, які сигналізують про зростання системного ризику ліквідності в банківській системі України, можуть бути:

- значна волатильність(нестабільність) високоліквідних активів;
- значний вплив депозитних ресурсів із банківської системи, що характеризується виникненням банківської паніки;
- постійне невиконання банками обов'язкових нормативів ліквідності;
- значні обсяги операцій рефінансування як основного інструменту підтримання ліквідності;
- від'ємне значення динамічного індикатора ліквідності [6];
- збільшення частки проблемних активів у загальних активах банків тощо.

Високоліквідні активи банківського сектору характеризують ступінь захищеності фінансових інститутів від різноманітних макроекономічних (системних) шоків, тобто виконують роль «аварійного запасу».

Однією з причин системного ризику ліквідності є збільшення обсягів проблемних (токсичних) активів, що спричиняє недоотримання банками надходжень та негативно впливає на їхню ліквідність і фінансовий результат. Кредитна активність банків упродовж останніх двох років суттєво знизилась у зв'язку з геополітичними факторами та складною макроекономічною ситуацією. Через зменшення ресурсної

бази, погіршення платоспроможності та платіжної дисципліни позичальників банки скоротили кредитування як корпоративного сектору, так і домашніх господарств. Однак через низьку платоспроможність позичальників частка прострочених кредитів зростала. Так, станом на 1 січня 2016 року вона становила 13,5%, а на 1 липня 2017-го – 24,1%, що спричинило збитки банківської системи за I півріччя 2017 року в сумі 9,2 млрд. гривень [4].

В Україні критеріями системної важливості банків є: розмір банку, ступінь фінансових взаємозв'язків і напрям діяльності [1, с. 5]. Національний банк України щороку визначає системно важливі банки, які мають найбільший вплив на діяльність усього банківського сектору країни. Так, станом на 1 грудня 2014 року системно важливими було визнано вісім банків, проте на початок 2016-го їх залишилося лише три – «ПриватБанк», «Ощадбанк» та «Укрексімбанк».

З цього випливає, що з метою ефективного запобігання системному ризику ліквідності та подолання його наслідків необхідно впровадити такі заходи:

- удосконалити практику банківського регулювання і нагляду в частині розроблення ключових індикаторів раннього виявлення системного ризику ліквідності в банківській системі та оперативного вжиття заходів з метою недопущення реалізації системного ризику ліквідності;

- розробити сценарії стрес-тестування системного ризику ліквідності для банківської системи;

- посилити вимоги до системно важливих банків у частині підвищення граничних значень економічних нормативів капіталу, ліквідності та кредитного ризику;

- здійснювати виважену грошово-кредитну політику, передбачивши надання кредитів рефінансування життєздатним банкам лише за виняткової необхідності тощо.

Системний ризик ліквідності зазвичай пов'язують із неможливістю виконання своїх зобов'язань окремими фінансовими інститутами, що чинить негативний вплив на всю фінансову систему. Системно важливі банки як основні джерела розвитку системних ризиків потребують суворішого контролю та нагляду з боку регулятора. А впровадження зазначених заходів допоможе забезпечити стабільність банківської системи та зменшити системні ризики, що позитивно вплине на ефективність і конкурентоспроможність банківської системи та економіки загалом.

Література:

1. Положення про порядок визначення системно важливих банків: Постанова Правління Національного банку України від 25.12.2014 № 863.

2. Базельський процес: Базель-2 – управління банковськими ризиками / В. Н. Вяткин, В. А. Гамза. – Москва: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 191 с.

3. Andrievskaya I. Measuring systemic liquidity risk in the Russian banking system [Електронний ресурс] / Irina Andrievskaya. – Режим доступу : http://www.hse.ru/data/2012/03/23/1264676653/Irina_Andrievskaya_article_5Mar2012-2.pdf.

4. Статистика. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

5. Чібісова В. Ю. Довіра до банків як необхідна умова підтримання їх ліквідності / В. Ю. Чібісова // Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції: матер. доповідей Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Ужгород, 11–12 грудня 2015 року). – Ужгород : Гельвенетика, 2015. – Ч. 2. – С. 91–94.

6. Карчева Г. Т. Сучасні підходи до управління ризиком ліквідності банків / Г. Т. Карчева, С. В. Запорожець, В. Ю. Чібісова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 7 (Вересень). – С. 691–696.

7. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія/ О.В. Дзюблюк, В.В. Корнеєв, В.І. Міщенко та ін.; за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. – 298 с.

Ілона ШИКЕРИНЕЦЬ

факультет банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Балянт Г. Р.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

При функціонуванні ринкової форми господарювання роль банків у суспільстві визначається їх спроможністю залучати тимчасово вільні кошти та рівнем прибутковості акумульованих ресурсів. Тому інвестиційна політика банківських установ повинна включати комплекс заходів щодо формування та ефективного використання портфелю цінних паперів. Діяльність банку на фондовому ринку можна розділити на чотири види, які відображають різну мету при проведенні операцій з цінними паперами:

- емісія цінних паперів (пасивні операції);
- інвестування в цінні папери (активні операції);
- діяльність банків як професійних учасників ринку цінних паперів (посередницькі операції);
- обслуговування фондового ринку шляхом здійснення розрахунково-касових та інших банківських операцій [4].

При здійсненні аналізу структури сучасної системи комерційних банків варто звернути увагу на сучасні вимоги щодо відображення вкладень у цінні папери у фінансовій звітності банків. Згідно із законодавством України, виділяють такі типи портфелів цінних паперів:

- торгові цінні папери;
- цінні папери в портфелі банку на продаж;
- цінні папери в портфелі банку до погашення;
- інвестиції в асоційовані та дочірні компанії [3].

За підсумком 2017 р. портфель цінних паперів БСУ збільшився на 28,14% і станом на 01.01.2018р. відповідав 425,79 млрд. грн [2].

Динамічний стан зовнішнього та внутрішнього ринкових середовищ вимагає від банківських установ комплексних підходів до організації інвестиційно-орієнтованої діяльності на фондовому ринку, а саме: стратегічних напрямів реалізації інвестиційної діяльності банків на ринку з урахуванням фінансового забезпечення, визначення та впровадження адекватного комплексу заходів щодо зниження фінансових ризиків.

Тому доцільним буде визначити основні характерні риси інвестиційно-орієнтованих банків. Вони відображені у наступних пунктах: